

Puuta näkyvissä! Puurakentamisen ulkoisvaikutukset asukkaiden ja muiden toimijoiden käsityksiin alueesta

Hankeportaalin raporttiyhteenvedo 20.1.2021

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan puurakentamisen alueellisia ulkoisvaikutuksia, erityisesti mitä puurakentaminen merkitsee alueen asukkaille ja rakennusten käyttäjille, mutta myös sitä, miten rakentajat ja suunnittelijat arvioivat aluetta täydentävän uuden puurakentamisen sijoituspaikkana. Lähtökohtana ovat alue, esimerkiksi kaupunginosa, jossa sijaitsee tai jonne on tarkoitus rakentaa puurakentamisen kohde. Merkityksellisiä ryhmiä ovat tällöin alueen asukkaat, rakennuksen käyttäjät, kaupungin edustajat kuten kaavoittajat sekä alueelle rakentavat.

Työssä haastateltiin kuuttatoista rakennusalan asiantuntijaa. Lisäksi osana arkkitehtuurin diplomityötä toteutettiin lomaketutkimus Helsingin Pukinmäen kaupunginosassa. Yhteensä työssä tarkasteltiin kolmea rakennuskohdetta, joita olivat Pukinmäen puukerrostalot, Espoon Haukilahden päiväkotitoiminta ja kirjasto sekä Turun Linnanfältin puurakentamisalue.

Tulosten perusteella puurakentamista olisi tehtävä laaja-alaisesti, jotta se kykenisi vastaamaan kaupungistumisen edessä oleviin haasteisiin. Puukerrostalojen ohella puurakentaminen perustuu myös vaihtelevaan mittakaavaan ja puumateriaalin tuttuuteen. Yhtenäinen puumiljöö voidaan toteuttaa tiiviisti kaavoituksen keinoin. Täydennysrakentamisessa taas lähtökohtana on usein vastakohtaisuus suhteessa vanhaan ympäristöön.

Tutkimus tuotti myös ehdotuksia puurakentamisen toteutustavoiksi erilaisille alueille. Tutkimuksen olennainen huomio on, että puurakentamisen edistämistä on ajateltava suhteessa paikkaan ja syntyvään kaupunkiympäristöön. Ei ole vain yhtä yksikäsitteistä ”puurakentamista”, vaan puurakentamisella on monta erilaista identiteettiä.

Avainsanat: puurakentaminen, kaupunginosat, lähiöt, kaavoitus, yhdyskuntasuunnittelu

Saatteeksi

Puuta näkyvissä -hankkeen taustalla on tarve hyödyntää puurakentamisen erityispiirteitä asuinalueiden ja kaupunginosien täydennysrakentamiseen eli tiivistämiseen ja laadulliseen parantamiseen. Tällöin puurakentaminen on alueella uutta ja aiemmasta poikkeavaa, ja siksi on tarpeen ymmärtää puurakentamisen ja kehitettävän asuinalueen tai kaupunginosan keskinäisiä vaikutuksia.

Hanketta edeltäneet keskustelut Helsingin ja Espoon edustajien kanssa tuottivat näkemyksen kaupunkien tavoitteista. Hankkeen toteutti vuosina 2019 – 2020 Tampereen yliopiston Arkkitehtuurin yksikkö yhteistyökumppaneina Helsingin ja Espoon kaupungit. Hanke on tehty ympäristöministeriön myöntämällä rahoituksella Puurakentamisen ohjelman Kasvua ja kehitystä puusta -tukiohjelmasta.

Tämä raportti on lyhennelmä keskeisistä tuloksista tutkimusartikkeleiden ja opinnäytetyön ohella. Parhaat kiitokset rahoittajalle ja hankkeeseen osallistuneille.

Yliopistotutkija, dosentti Markku Norvasuo
Tampereen yliopisto, arkkitehtuurin yksikkö
markku.norvasuo@tuni.fi
050 512 4593

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Tutkimusmenetelmät	3
Kolme tutkittua kohdetta	5
Hankkeen tulokset	6
Miltä moderni puurakennus näyttää?	7
Puurakennus kaupunkimaisessa ympäristössä	8
Puurakennusten houkuttelevuus ja vaikutus	9
Miten edistää puurakentamista kuluttajille	9
Mitä voitaisiin rakentaa ja minne?	10
Puurakentamisella on monta identiteettiä	12

Johdanto

Puuta näkyvissä -tutkimushankkeessa tarkastellaan puurakennusten suhdetta alueeseensa. Erityisesti tutkitaan puurakentamisen yhteyksiä asuinalueiden ja kaupunginosien täydennysrakentamiseen ja laadulliseen parantamiseen. Näissä tilanteissa puurakentaminen on alueella uutta ja aiemmasta poikkeavaa. Tällöin tutkitaan esimerkiksi, mitä puurakentaminen merkitsee alueen asukkaille ja rakennusten käyttäjille ja mitä he ajattelevat sen vaikutuksesta alueeseen, mutta myös sitä miten rakentajat ja suunnittelijat arvioivat aluetta uuden puurakentamisen sijoituspaikkana, ja millaisten seikkojen perusteella puurakentaminen näyttää houkuttelevana vaihtoehtona.

Yleisesti perusteita puurakentamisen suosimiselle ovat esimerkiksi ympäristönäkökulma kaupunkien strategioissa, täydennysrakentamisen ongelmien ratkominen ja mahdolliset myönteiset sosiaaliset vaikutukset. Puurakentamisen soveltamista näihin tilanteisiin voidaan pohtia seuraavien kysymysten kautta:

- Lisääkö puurakentaminen asuinympäristön houkuttelevuutta ja hyväksyttävyyttä kuluttajien silmissä?
- Voiko puusta toteuttaminen helpottaa hankalaksi koetun kaavoitustehtävän toteuttamista asuinympäristöön, yhtenä esimerkkinä pysäköintitalo?
- Voiko asuntojen puisella täydennysrakentamisella vaikuttaa kaupunginosan maineeseen tai jopa brändätä alueita? Tämä kysymys koskee myös lähiökerrostalojen julkisivukorjauksia ja korotuksia alueiden tiivistämisen menetelmänä.
- Voisivatko puurakenteiset julkiset sekä palvelu- ja liikerakennukset olla osa betonilähiöiden parantamista?

Kun rakennuskanta uusiutuu hitaasti, täydennysrakentamisen ja alueiden perusparantamisen merkitys korostuu. Nykyisen kaupunkieihin muuton painetta pyritään tasaamaan erityisesti keskusta-alueita tiivistämällä ja laajentamalla. Parantamistarve puolestaan koskee edellisen suuren muuttoaallon tuloksena syntyneitä vanhoja lähiöitä, joista suuri osa nykyisestä esikaupunkiympäristöstä muodostuu. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää eri alueille sopivien rakentamistapojen ideointiin ja kehittämiseen, suunnittelun osallistumiseen, vapaarahoitteisen puurakentamisen edistämiseen, vanhojen alueiden kehittämiseen sekä puurakentamisen innovaatioihin. Pidemmällä aikavälillä tulokset tukevat maankäytön järjestelmän kehittämistä.

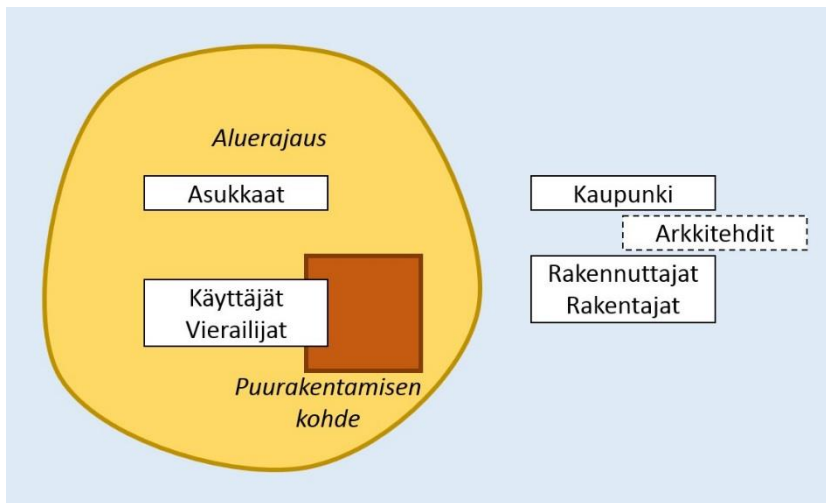
Tutkimusmenetelmät

Tutkimusasetelma on kaavamaisesti esitetty kuvassa 1. Lähtökohtana on alue, jolla sijaitsee tutkittava puurakentamisen kohde. Kuvaan on merkitty neljä tutkittavaa ryhmää, jotka otettiin huomioon tutkimuksen toteutuksessa eli kahdenkeskisissä teemahaastatteluissa ja postitse toteutetussa lomakehaastattelussa. Teemahaastatteluihin lisättiin vielä viidenneksi ryhmäksi suunnittelevat arkkitehdit.

Oleennaisia tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

1. Millaisia yhteyksiä voidaan muodostaa puurakentamisen ja alueen välille tarkasteltaessa eri tutkittavien ryhmien näkemyksiä, sekä miten tätä kautta voidaan tulkita kysymyksiä puurakentamisen hyväksyttävyydestä ja vaikutuksesta alueen houkuttelevuuteen?
2. Miten alueen muutos ja puurakentamisen prosessi voidaan ymmärtää vastaajaryhmien näkemysten valossa, ja miten tätä kautta voidaan tulkita kysymystä puurakentamisen tarpeesta ja houkuttelevuudesta alueella?

Ensimmäinen kysymys koski erityisesti alueen asukkaita ja rakennusten käyttäjiä. Toinen kysymys kohdistui selvimmin asiantuntijoihin ja ammatillisiin toimijoihin, kuten rakennuttajien ja rakennusliikkeiden halukkuuteen toteuttaa puurakentamista.

Kuva 1. Tutkimussuunnitelman mukainen alueen ja puurakennuskohteen sisältävä tutkimusasetelma ja tutkittavat ryhmät. Tutkimuksen alun jälkeen lisätty viides ryhmä, arkkitehdit, on rajattu katkovii-valla.

Tutkimusmenetelminä käytettiin kirjallisuuskatsausta, nk. teemahaastatteluja sekä lomakehaastatte-luja.

Aiempien tutkimusten ja kirjallisten lähteiden pohjalta tarkasteltiin puurakentamisen viime vuosi-kymmenten kehittämishankkeita hankkeita. Tämä osuus tuotti ensinnäkin näkemyksen puurakenta-misen kehityskaaresta. Puun uusi tuleminen kaupunkirakentamisen materiaaliksi on vasta viime vuo-sikymmenten ilmiö, ja siitäkin jaksosta varsinaisia puukerrostaloja on rakennettu suhteellisen lyhyt aika. Rakennuskorkeus on olennaisesti kasvanut 1990-luvulta tähän päivään. Toiseksi syntyi käsitys siitä, mitä tavoitteita puurakentamiselle on yleisesti asetettu, ja miten moderni teollinen puurakenta-minen on kasvattanut merkitystään. Tässä yhteydessä on runsaasti pohdittu puurakentamisen ulko-asua ja pohdittu suhdetta perinteeseen.

Lomakehaastattelut toteutettiin arkkitehtuurin diplomityönä, jonka teki arkkitehti Lauri Metsäranta Tampereen yliopiston arkkitehtuurin yksikköön. Työssä tutkittiin asukkaiden mielipiteitä lähiöiden kehittämisestä puisen korjaus- ja lisärakentamisen keinoin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin asukas-kyselyä, joka toteutettiin tyypilliseen suomalaiseen esikaupunkiympäristöön Helsingin Pukinmäen–Savelan postinumeroalueelle kesällä 2020. Alueelle oli rakennettu vuonna 2015 Eskolantien puuker-rostalot, joten alueen asukkailla oli jo entuudestaan tuntemusta puisesta täydennysrakentamisesta.

Asiantuntijahaastatteluilla tutkittiin lisäksi puurakentamisen houkuttelevuutta esimerkiksi niiden ta-hojen näkökulmasta, jotka rakennuttavat ja toteuttavat puurakennuksia. Kaupunkien tavoitteena on yleisesti edistää puurakentamista. Siksi on ollut tärkeää saada haastateltaviksi riittävän monipuolinen joukko eri alojen edustajia. Yhteensä heitä on ollut 16, joista neljä kaupunkien ja neljä rakennusliik-keiden edustajaa, neljä rakennusten käyttäjää ja alueen asukasta, sekä lisäksi alkuperäiseen tutki-musasetelmaan kolme suunnittelevaa arkkitehtia ja yksi haastateltava museotoimesta. Joidenkin osalta eri roolit olivat hieman päällekkäisiäkin.

Kolme tutkittua kohdetta

Hankkeella oli aluksi kaksi tutkimuskohdetta. Helsingin Pukinmäessä sijaitsevat neljä puisista tilaelementeistä rakennettua asuinkerrostaloa edustavat kaupunginosan täydennysrakentamista. Espoon Haukilahden päiväkoti ja kirjasto puolestaan ilmentää julkista uudisrakennusta keskellä vanhempaa asuinalueita. Tämä rakennus ei ole rakenteiltaan puuta, mutta näyttävien puujulkisivujen ansiosta se sopi tutkimukseen. Näillä valinnoilla katettiin siis kaksi erilaista täydennysrakentamisen tilannetta, joissa kummassakin tarkastellaan vaikutusta alueeseen.

Jo alkaneiden haastattelujen pohjalta mukaan otettiin vielä Turun Linnanfältti, joka tuli puurakentamisalueeksi jo vuonna 2004 osana Moderni puukaupunki -hanketta. Linnanfältti ilmentää monella tavalla yleisiä puukerrostalorakentamisen kysymyksiä, vaikka siinä rakennetaankin kokonaista asuin-alueita.

Eskolantie 4 – 6

Neljä 5 – 7 -kerroksista asuintaloa HASO & HEKA sijaitsevat Helsingin Pukinmäessä. Talot on rakennuttanut Helsingin kaupungin asuntotuotantotoimisto ATT, ja niissä on yhteensä 93 asumisoikeus- ja vuokra-asuntoa. Kohde on valmistunut vuonna 2015.

Kuva 2. Eskolantie 4-6.

Haukilahden päiväkoti ja kirjasto

Espoon kaupungin rakennuttamassa talossa on kirjaston lisäksi tilat seitsemälle varhaiskasvatusryhmälle ja avoimelle päiväkodille. Rakennus otettiin käyttöön helmikuussa 2019, ja sen puujulkisivut ovat selkeästi ympäristöstään erottuvat. Kohde edustaa asuinalueita täydentävää julkista rakentamista.

Kuva 3. Haukilahden päiväkoti ja kirjasto.

Turun Linnanfältti

Linnanfältillä on useita kiinnostavia piirteitä: uudistuotantoa on sovitettu vanhempaan rakennuskantaan, hanke on ollut vireillä jo pitkään, ja alue ympäristöineen Turun linnan ja Aurajokisuun läheisyydessä on yksi Turun keskustakehittämisen avainkohteista.

Kuva 4. Turun Linnanfältti.

Hankkeen tulokset

Lauri Metsärannan tutkimusosuuden pääpaino oli puisen julkisivukorjauksen ja lisäkerrosrakentamisen asukkailta saaman vastaanoton tutkimisessa. Esimerkkitapauksena oli 1970-luvun betoninen lähiökerrostalo, joka ei sijainnut tutkittavalla alueella vaan esitti yleistapausta. Talolle tehtiin viisi korjausvaihtoehtoa, joita vastaajat saivat arvioida. Vaihtoehdot esiteltiin kuvasarjana kyselylomakkeessa. Yleisesti tämän tyyppiseen korjaus- ja lisärakentamiseen suhtauduttiin myönteisesti. Lisäkerrosrakentamisella on paljon potentiaalia, sillä asukkaat pitivät sitä mieluisimpana tapana lisätä asuntoja omalle asuinalueelle, ja myös asunnonomistajat hyväksyivät sen rakentamistapana. Vastanneet pitivät isäkerrosrakentamista ekologisempaa vaihtoehtona purkavalle saneeraamiselle.

Perinteisen 60–70-luvun lähiökerrostalon ongelmiksi miellyttävän asuinympäristön kannalta vastaajat kokivat arkkitehtuurin tylsyyden tai laatikkomaisuuden, sarjatuotantomaisuuden, paljaan betonipinnan, värityksen, kuluneen julkisivun, parvekelasituksen puutteen, tasakaton ja hissittömyyden. Kaikki esitetyt kuvasarjan suunnitelmat olivat vastaajista selkeä parannus lähtötilanteen betoniseen kerrostaloon.

Tulosten perusteella lähiökerrostalojen puisen julkisivukorjaamisen ja lisäkerrosrakentamisen avulla asukkaiden ongelmallisiksi kokemia piirteitä pystytään selvästi parantamaan ja asuinalueesta muokkaamaan siten viihtyisämpi.

Asukkaat suhtautuivat myönteisesti myös aluetta täydentäviin uusiin uudisrakennuksiin. He katsoivat Eskolantien kohteen parantaneen asuinympäristön laatua ja hyväksyivät saman tapaiset uudet kohteet alueelle. Palautteen perusteella asukkaat kokevat puujulkisivuisten rakennusten sopivan lähiömäiseen asuinympäristöön.

Kyselytutkimuksessa selvitettiin lisäksi asukkaiden asuinalueessa ja sen rakennuskannassa tärkeäksi kokemia piirteitä, joiden avulla pystyttiin määrittämään, mihin lähiöiden kehityksessä tulisi panostaa. Tulosten perusteella asukkaat suosivat matalaa ja väljää rakentamista ja pitivät puuta selkeästi miellyttävimpänä julkisivumateriaalina. Vastaajat näkivät kuitenkin lisäkerrosrakentamisen parempana vaihtoehtona uusiin täydentäviin rakennuksiin verrattuna, sillä lisäkerrosrakentaminen vain korottaa rakennuskantaa, eikä tiivistä sitä täydennysrakentamisen tavoin.

Asuinympäristössä asukkaat arvostivat luonnonläheisyyttä ja toivoivat kehitystä erityisesti lähiömäisten alueiden puistojen ja pihojen suunnitteluun. Piha-alueille haluttiin kohtaamispaikkoja ja ajanvietto mahdollisuuksia. Asuinalueen lapsiystävällisyys koettiin tärkeäksi ja lapsille kaivattiin lisää leikkipaikkoja. Joukkoliikenneasemien läheisyyden rauhallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen haluttiin panostettavan aluetta kehitettäessä.

Diplomityön tulosten perusteella asukkaat ovat valmiita puun laajamittaiselle käytölle lähiöiden kehittämisessä ja korjaamisessa. Asiasta viime kädessä päättävien eli asunnonomistajien myönteinen suhtautuminen puiseen julkisivukorjaukseen ja lisäkerrosrakentamiseen oli rohkeaseva osoitus rakentamistavan valtavasta potentiaalista. Puurakentamisen suosio on tutkimuksen mukaan kiistaton.

Lauri Metsärannan diplomityö *Asukkaiden mielipiteet puisesta julkisivukorjaus-, lisä- ja täydennysrakentamisesta: Kyselytutkimus Helsingin Pukinmäen asuinalueella* on ladattavissa Tampereen yliopiston sivuilta osoitteessa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202010277535>

Miltä moderni puurakennus näyttää?

Haastatteluosuudet eivät suoraan vastaa kysymykseen modernin puurakentamisen ulkonäöstä, vaikka lomakehaastattelussa arvioitiinkin tiettyjen vaihtoehtojen suosiota. Teemahaastattelut toivat kuitenkin esiin useita näkökohtia. Viimeaikaisessa puurakentamisessa kansainväliset vaikutteet ovat olleet tärkeitä. Haastattelujen perusteella vaikutteita on omaksuttu Pohjoismaista ja Keski-Euroopan maista, samoin esimerkiksi Kanadasta. Myös kotimainen puurakentamisen traditio on vaikuttanut, ja esimerkiksi Linnanfältin alueella on haluttu noudattaa Turun puurakentamisen perinteitä, joita hankkelle edusti läheinen Port Arthurin alue eli ”Portsa”.

Puurakentamisessa korostuu mittakaavallisuus ja miljöö. Puun omimmat ilmaisumahdollisuudet voivat olla yhtenäisissä miljöissä, joissa yhdistyvät ihmisen mittakaava, materiaalin tuntu, puukaupungista omaksutut kaupunkirakenteen piirteet ja rakennusmuodot, jotka tukeutuvat perinteisiin mielikuviin.

Tutkimuskirjallisuudessa on kiinnitetty huomiota puun *pienimittakaavaisuuteen*. Haastatteluissakin tuli muutamaa otteeseen esille näkemys siitä, että puukerrostalot jäljittelevät liiaksi betonirakentamisen ilmaisua, ja toisaalta siitä, ettei vielä kukaan oikein tiedetä, miltä puukerrostalon tulisi näyttää kaupunkiympäristössä.

Diplomityön lomaketutkimuksessa sovellettiin ”julkisivubarometria” eli parivertailuja julkisivujen ”materiaalin”, ”värikyksen” ja ”arkkitehtuurin” välillä. Tärkeimmäksi osoittautui arkkitehtuuri, seuraavaksi tärkeimmäksi väri ja vasta kolmanneksi puumateriaali. Kuitenkin puu arvioitiin kyselyn materiaaliveikotiedoista yleisesti miellyttävimmäksi. Puurakentamisen arkkitehtuurilla näyttäisi tällä perusteella olevan suuri merkitys, ei vain materiaalilla. Värikin on tärkeä.

Puun sävyinen pintakäsittely vaikuttaa sopivan erityisesti julkiseen rakentamiseen, mutta ei välttämättä yhtä hyvin asuinrakennuksiin.

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös puun väritystä. Puurakennusten värikyksen tietynlaiset vertailukohdat näyttävät puun omat tai lähellä sitä olevat kuultavat sävyt, perinteiset puukaupungin ja puurakentamisen värit sekä moderneissa puukerrostaloissa käytetyt aiempaa voimakkaammat tai tummat värisävyt.

Haukilahden päiväkotij- ja kirjastotalon julkisivu on jätetty puun sävyiseksi: sen palosuojakäsittely on väritön. Tästä ratkaisusta tuli myönteisiä kommentteja. Siksi myös lomaketutkimukseen jätettiin puunsävyinen korjausvaihtoehto. Hieman yllättäväkin oli sen jääminen vähiten suosituksi verrattuna muihin korjausvaihtoehtoihin, vaikka korjausta pidettiin parannuksena alkutilanteeseen. Avokommenteissa näkemykset vaihtelivat voimakkaasti: väristä joko pidettiin tai ei pidetty, ja puunsävyisyys voitiin kokea esimerkiksi tavanomaiseksi, halvaksi tai liialliseksi, tai epäiltiin pinnan kestävyyttä.

Yksi mahdollinen selitys voisi olla, että ”värittömyys” liitetään erityisesti julkiseen rakentamiseen. Tässä yhteydessä voi viitata myös Helsingin keskuskirjasto Oodin julkisivupintaan. Sen sijaan asuinrakentamisessa ei ole totuttu vastaavalla tavalla tällaiseen käsittelyyn. Toki ratkaisu on yksilöllinen.

Puurakentaminen on mittakaavaltaan ja rakennuskorkeudeltaan joustavaa. Tämä on myös puurakentamisen vahvuus ja liittyy sen osaltaan rakennusperinteeseen.

Puurakentamisen korkeus ei ollut erillinen asia, vaan oli osa laajempia käsityksiä puurakentamisen sopivasta toteutustavasta ja soveltuvuudesta eri tilanteisiin. Näkemykset vaihtelivat, eikä niitä ollut kovin runsaasti. Eniten korkeutta pohtivat rakennusliikkeiden edustajat, mutta heidän näkemyksensä liittyivät esimerkiksi teknologisiin ratkaisuihin ja määräyksiin.

Näkemyksistä voi erottaa kaksi päänäkökulmaa.

- Puurakentaminen kehittyy jatkuvasti, kun rakentamisessa hyödynnetään uusia teknologisia mahdollisuuksia. Voidaan tehdä korkeampaa kuin ennen, mikä voi olla ristiriidassa aiempien mielikuvien kanssa.
- Puurakentamisella on perinteisesti vahva alueellinen luonne, mutta monet alueet ovat olleet matalia ja yhtenäisiä, ja vanhoja puukaupunkeja lukuun ottamatta suhteellisen väljiä.

Toivottiin myös korkeita ”maamerkkirakennuksia”, mutta joskus maamerkki voi olla matalakin.

Asukkaiden käsitykset sopivasta korkeudesta vaihtelivat: Lomaketutkimuksessa suositettiin melko matalaa ympäristöä. Haukilahden muutama haastateltu ehdotti 2–4-kerroksista lisärakentamista.

Puurakennus kaupunkimaisessa ympäristössä

Puurakentaminen lähiöön on eri asia kuin puurakentaminen kaupunkiin. Kaupunki vertautuu lähiöön silloin kun ”kaupunkimaisuuden” ohella puhutaan ”ei-lähiömäisyydestä”. Kaupunki merkitsee suhteellista tiivyyttä ja rakennusten rajaamia kaupunkitiloja (fyysinen muoto) ja toisaalta toimintaa ja ihmisten läsnäoloa (sosiaalinen muoto). Kaupunkiympäristö mielletään ajallisesti kerrostuneeksi ja monipuoliseksi. Kaupunkimainen ympäristö ei välttämättä ole korkeaa.

Tiiviissä kaupungissa puurakentaminen on usein täydentämistä. Se edellyttää yhteensovittamista, hienovaraisuutta, etenkin kortteliin kiinni rakennettaessa. Julkinen rakennus (tai muukin erillinen rakennus) voi usein olla ympäristöstä poikkeava, omanlaisensa.

Lähiömäisyyden myönteistä merkitystä edustaa esimerkiksi viherympäristö, jollaista on paitsi lähiöissä, myös vanhoilla puutaloalueilla. Uusiin kaupunginosiin on vaikea luoda vanhan tyyppistä viherympäristöä, koska pysäköinti toteutetaan usein kansiratkaisuilla.

Lähiöissä materiaalit ovat yksinkertaisempia ja lähiö on rakennettu tiettyä ajanjaksona. Lähiö tarjoaa ikään kuin neutraalin alustan uusille lisäyksille, lähiötä voi ”haastaa” rakentamalla. Tästä syystä lähiöympäristö sietää uutta rakentamista ja vastakohtaisuus voi olla hyväksi. Lähiöiden katsotaan usein

kaipaavan jotakin uudenlaista, erottuvaa, laatua parantavaa. Puurakentamisella voi ”kaupunkimais-
taa” lähiöympäristöä ja monipuolistaa sen materiaalista ilmettä.

**Lähiöön puurakentamista voi toteuttaa rohkeasti ja monilla tavoilla. Siksi myös puulla toteu-
tetut julkisivukorjaukset ja lisäkerrosrakentaminen sopivat lähiöön, samoin itsenäiset julkiset
rakennukset.**

Kun yksittäiset puurakennukset aikaisemmin olivat ”kivikaupungin” entisen rakennuskannan jään-
teitä, nyt ne ovat uudistamisen kärkeä. Toive sijoittaa puista julkista tai palvelurakentamista nimen-
omaan lähiöihin on siksi johdonmukainen.

Eräänlaisena välimuotona on kaupungin reuna, vähitellen rakentunut esikaupunki ja pienimuotoinen
asutus. Se tarjoaa mahdollisuuden vaihtelevan korkuiseen alueelliseen rakentamiseen tai erillisten
kohteiden täydennysrakentamiseen.

Puurakennusten houkuttelevuus ja vaikutus

Diplomityön lomaketutkimuksessa tarkasteltiin myös asukkaiden yleisiä asenteita puumateriaalia
kohtaan. Vastaajien mielestä Suomen kaupungeissa voitaisiin rakentaa enemmän puusta, eikä puuta
materiaalina nähdä sopimattomana kaupunkirakenteeseen. Puiset rakennukset olivat myös asukkaista
yleisesti kauniimpia, ekologisempia ja sisäilmastoltaan terveellisempiä kuin muista materiaaleista
tehdyt rakennukset. Puun vahvuutena nähtiin sen kauneus, tunnelmallisuus, luonnollisuus, uusiutu-
vuus / ekologisuus, kotimaisuus ja perinteisyys. Puumateriaaliin liittyvät huolet koskivat lähinnä sen
tekniisiä ominaisuuksia. Puumateriaalin paloturvallisuus, pitkäaikaiskestävyys julkisivuissa ja huol-
tamisen tarve arveluttivat osaa vastaajista. Samantapaisia mainintoja saatiin teemahaastatteluissa.

Puurakentamiseen liitetyt näkökohdat olivat yleisesti myönteisiä: lämpimyys, inhimillisyys, suoma-
laisuus, luonnonmukaisuus, ympäristöön sopivuus, terveellisyys, jopa modernius. Näitä näkemyksiä
esittivät erityisesti arkkitehdit sekä käyttäjät ja asukkaat (mutta on muistettava suppea haastattelu-
joukko, tilastollisia päätelmiä ei voi siitä tehdä).

Teemahaastatteluihin osallistuneet, jotka siis edustivat pääosin rakennusalan ammattilaisia, pohtivat
myös kuluttajien käsityksiä. Näkemykset kuluttajista vaihtelivat. Asukkaat ja käyttäjät itse (joita tee-
mahaastatteluissa oli yhteensä neljä) toivat esiin kestävyuden, ilmastoasiat, ekologisuuden ja raken-
nusten hengittävyys. Ekologisuus voisi olla markkinointivaltti ja puurakennusten luontoviittaukset
silloin tärkeitä. Tosin tätä käsitystä on myös kritisoitu kirjallisuudessa.

Rakentamisen vaihtelevat tilanteet merkitsevät sitä, että on vaikea esittää yksikäsitteisiä kriteerejä
kuluttajia houkuttelevalle puurakentamiselle. Lomaketutkimus tuotti joitakin näkökohtia, ja vastaavia
on löydetty jo aikaisemmissa kyselytutkimuksissa. Puurakentamisen avulla voidaan tuottaa viihtyisää
ympäristöä. Kyse ei kuitenkaan ole vain puun ominaisuuksista, koska kuluttajat arvioivat ostopäätös-
tään monista näkökohdista. Yhden rakennusliikkeen edustaja oli tunnistanut ostotilanteeseen liittyvää
epäröintiä, mutta laajasti tämä näkökulma ei tullut esiin.

Miten edistää puurakentamista kuluttajille

Rakentamisen vaihtelevat tilanteet merkitsevät sitä, että on vaikea esittää yksikäsitteisiä kriteerejä
kuluttajia houkuttelevalle puurakentamiselle. Lomaketutkimus tuotti joitakin näkökohtia, ja vastaavia
on löydetty jo aikaisemmissa kyselytutkimuksissa. Puurakentamisen avulla voidaan tuottaa viihtyisää

ympäristöä. Kyse ei kuitenkaan ole vain puun tai puurakentamisen ominaisuuksista, koska kuluttajat arvioivat ostopäätöstään monista näkökohdista.

Teemahaastattelut toivat esiin ajatuksen puurakentamisen brändäämisestä ja erityisesti kuluttajille suunnatusta viestinnästä. Yleisemmin haastattelut vahvistivat näkemystä siitä, että brändäämiseen ja julkisuuskuvaan tulisi kiinnittää huomiota.

Yhdeksi tavoitteeksi esitettiin laatumielikuvan parantaminen niin, ettei puurakentaminen assosioitu ”köyhän perheen ensimmäiseen turvakotiin” vanhojen omakotirakentamista koskevien mielikuvien vuoksi.

Puurakentamista voisi markkinoida myös korostamalla puumiljöön laatua, tai arkkitehtonisten ratkaisujen laadun avulla. Puurakentamisessa jonkin puurakennusalueen ”aluebrändin” ja ”tuotebrändin” ero ei välttämättä ole suuri, jos puurakentamisen miljöötä pidetään olennaisena. Puurakennuksen ja puurakentamisenkin voi käsittää tuotteeksi silloinkin, kun uusi rakennus sijoitetaan olemassa olevaan ympäristöön.

Yksittäisiä ehdotettuja edistämisen keinoja olivat muun muassa

- Asiantuntijoiden julkisen painoarvon ja roolin lisääminen.
- Erityisesti kuluttajalle suunnattu markkinointi, kuten studia generalia -tyyppiset esitykset, alan ja tuotteiden brändääminen ym.
- Osaamisen edistämiseen ja teknologian ohella myös arkkitehtuuriin keskittyvät ekskursion ja tapahtumat.
- ”Vau-kohteet” puurakentamisen ”vahvoina manifesteina” ja esimerkin tarjoajina.

Mitä voitaisiin rakentaa ja minne?

Vaikka puurakentamisen suurimpien kasvumahdollisuuksien katsotaan olevan suurimittakaavaisessa rakentamisessa ja puukerrostaloissa, haastatteluista oli mahdollista poimia laajasti ideoita kaupunkeihin soveltuvasta puurakentamisesta. Ne on esitetty tiivistetysti taulukossa 1. Ehdotukset eivät ole yhteismitallisia, eikä niiden toteutuskelpoisuutta ole arvioitu tässä yhteydessä. Taulukon oikeanpuoleisessa sarakkeessa on kuitenkin esitetty lyhyt perustelu niistä jokaiselle.

Taulukko 1. Haastatteluista poimittuja näkemyksiä siitä, millaista puurakentamista pitäisi, voisi tai kannattaisi toteuttaa, millaisiin paikkoihin ja millä perusteluilla. (Rakennuksilla tarkoitetaan pääasiassa asuinrakennuksia, ellei toisin mainita.)

Puurakentamisen kuvaus	Sijaintipaikan kuvaus	Perustelut
Puukerrostaloja, 4–5-kerroksisia ja korkeampiakin, kunhan laatuvaatimukset täyttyvät. Erityisen suuret vaatimukset kohdistuvat keskustakorttelien tiivistämiseen.	Ylipäänsä kantakaupunkiin ja myös aivan keskustoihin ja korttelien osiksi täydennysrakennuskohteina.	Vaativimmat kohteet ovat kokeilemisen arvoisia mahdollisuuksia ja mahdollisesti hankkeena kannattavia. (Joissakin tilanteissa voisi sopia myös ”uusvanhan” vaihtoehtoksi.)
Erillisiä puukerrostaloja tiivistämään kaupunkirakennetta.	Vanhaan esikaupunkirakentamiseen ja lähiöihin tyhjille rakennuspaikoille täydennysrakentamisena.	Erityisesti paikoille, joissa ei tarvitse rakentaa ”kiinni” muihin rakennuksiin, koska palomääräykset voidaan näin täyttää helpommin.

Puukerrostaloja tiivistämään kaupunkirakennetta.	Pientalovaltaisille alueille ja niiden liepeille.	Puurakentaminen voisi tehdä rakentamisesta hyväksyttävämpää naapuruston silmissä.
3–4-kerroksisia puukerrostaloja tiivistämään kaupunkirakennetta.	Pientalovaltaisille alueille ja niiden liepeille.	Matalat kerrostalot hyväksytään helpommin, mutta kovin matalien toteutukseen ei helposti löydy rakennusliikkeitä.
Kokonaisia (lähtökohtaisesti melko matalia) puutalokortteleita. Vertailukohtana Helsingin Ruoholahden villat.	Keskusta-alueille ja niiden liepeille.	Lähtökohtana tai esikuvana kaupunkien perinteinen puurakentaminen, jolla tavoitellaan sosiaalista ympäristöä.
Julkisia (yksittäisiä) puurakennuksia mukaan lukien esimerkiksi koulut.	Omille tonteilleen esimerkiksi betonivaltaisiin lähiöihin tai pieniin kaupunginosiin palvelemaan alueen tarpeita.	Ratkaisu on perinteisen kaupunkirakentamisen mukainen ja rakennus voi poiketa ympäröivästä rakennuskannasta esimerkiksi koon ja materiaalien osalta. ”Kylän tärkeimpänä rakennuksena” koulu palvelee puurakentamisen statusta.
Ylipäänsä puurakentamista, tilanteen mukaan uudisalueina tai täydennysrakentamisena.	Uusille alueille ja ”villisti” syntyneille kaupunkialueille riippumatta ympäröivistä materiaaleista.	Ei tule samanlaista ristiriitaa rakennussuojelun kanssa kuin esimerkiksi täydennettäessä vanhoja yhtenäisiä puurakennusalueita.
Puukerrostaloja täydennysrakentamisen kohteina.	Uusille alueille keskustan asemesta.	Samaa ajallista kerrostumaa oleva alue on helpompi ympäristöön sovittamisen kannalta.
Pienimittakaavaista ja puutarhakaupunkimaista mutta suhteellisen tehokasta, esikuvana Ruotsi.	Kaupunkialueiden ympäryskuntiin uusille asuinalueille.	Puurakentaminen sopii tällaisille alueille ja tarjoaa asunnon tarvitsijoille valinnanvapautta.
Puurakentamista alueellisena ratkaisuna, jossa arkkitehtuuri ei ole olennaisin asia.	Yhtenäisille puurakentamisen alueille (ei tarkempaa määrittelyä).	Vaikuttavuus syntyy enemmän aluesuunnittelun kuin arkkitehtuurin keinoin.
Vaihtelevan korkuista puurakentamista yhdistelemällä eri mittakaavoja ja rakennustyyppejä, esimerkiksi kerrostaloja ja townhouse-taloja.	(Ei määrittelyä.)	Puurakentaminen sopii hyvin eri rakennuskorkeuksien yhdistelyyn.
Tiivistä ja matalaa kaupunkia. (Viittaus Linnanfältin suunnittelun lähtökohtiin).	(Ei määrittelyä.)	Jatkamaan kaupunkien puutaloalueiden perinnettä.
Kohtuullisen pieniä (1000–3000 k-m ²) kokonaisuuksia, esimerkiksi erilliskerrostaloja.	Esikaupunkeihin ja lähemmäs keskustaa paikoille, joilla on asuntokysyntää.	Puurakentamisen tulokkaille, joille on tärkeää hallita alkuvaiheen riskit ja kehittää omaa järjestelmää.

Taulukossa 1 mainitut ehdotukset liittyvät eri tavoin kunnan maankäyttöpolitiikkaan, jonka osana voi olla puurakentamisen edistäminen. Maankäyttöpolitiikka puolestaan voidaan jaotella maapolitiikkaan (esimerkiksi maan hankinta ja luovutus) ja kaavoitukseen. Maankäyttöpolitiikkaa sivuaviksi edistämisen keinoiksi ehdotettuun muun muassa seuraavia:

- Puurakentamisen toimenpideohjelma, jonka toimijuus voi painottua esimerkiksi kaavoituksen ja tilapalvelujen suuntaan.
- Puurakentamiskaavat, tonttivarannon synnyttäminen ja tontinluovutuskäytännöt lisäämässä luottamusta rakentamisen jatkuvuuteen
- Monipuolinen kohtuukokoisten tonttien tarjonta myös pienille rakennusliikkeille
- Helpotukset maankäyttösopimuksiin rakentamisen sujuvoittamiseksi
- Kaavoituksen keinoin mahdollistetut puutarhakaupunkimaiset mutta tiiviit alueratkaisut soveltuvien osin
- Kaupungin tilapalvelujen tekemä koulujen, päiväkotien ja vastaavien rakennusten konseptointityö, jolla edistetään rakentamista ja myös parannetaan alueita.
- Kiinteistörahastot pienentämään rakentamisen taloudellista riskiä
- Suunnittelun tarkkuustason ja kilpailuttamisen sovittaminen toimittajien ratkaisumallien eroja huomioon ottavaksi, esimerkiksi rakennusalojen joustava määrittely

Näitä keinoja ehdottivat eri toimijat, jotka edustivat eri intressitahoja. Ehdotusten vaikuttavuutta ja toteutuskelpoisuutta ei ole arvioitu, vaan kyseessä on ideakooste.

Puurakentamisella on monta identiteettiä

Tutkimuksen keskeinen päätelmä koskee puurakentamisen kokonaisuutta: Ei ole olemassa mitään yhtä ja yksikäsitteistä ”puurakentamista”, jonka vastaanottoa, myönteisiä tai kielteisiä merkityksiä tai sopivuutta kaupunkiin voisi yleistäen tarkastella. Puurakentamisen edistämistä on ajateltava suhteessa paikkaan ja syntyvään kaupunkiympäristöön.

Tämä tulee ilmeiseksi myös tarkasteltaessa taulukon 1 ehdotuksia. Eri paikoissa puurakentamisen ratkaisut vertautuvat erilaisiin esikuviiin. Puukerrostalojen tapauksessa vertailukohtana saattaa olla betonirakenteinen lähiökerrostalo.

Puukerrostaloilla on ollut ratkaisevaa merkitystä puurakentamisen kehittämiseksi, ja ne ovat tehneet puusta kilpailukykyisen vaihtoehdon muille materiaaleille. Kuitenkin kuva puusta erityisen monipuolisena ja moneen käyttöön soveltuvana materiaalina on voinut hieman haalistua puukerrostalojen hallitsevan aseman vuoksi. Tutkimuksen yksi tulos onkin, että puurakentamista voisi edistää myös löytämällä uudelleen puurakentamisen monipuolisuus ja mahdollisuus tuottaa monenlaisia kaupunkiin, esikaupunkiin, lähiöympäristöihin ja kaupunkien ympärille soveltuvia ihmisen mittakaavaisia ympäristöjä.